

Samtale og debatt i folkebiblioteket

- et notat om tips og triks for ytringer og debatt

Samtale og debatt

Bibliotekloven slår fast at folkebibliotekene være en uavhengig møteplass og en arena for offentlig samtale og debatt. En debatt er ikke nødvendigvis slik vi kjenner dem fra media, der profilerte politikere og erfarne samfunnsdebattanter møtes for å være mest mulig uenig. Bibliotekene skal fungere som inkluderende og åpne rom der innbyggere skal kunne delta i samfunnsdebatten og utveksle meninger i en trygg og kunnskapsbasert kontekst.

VI VIL HA MER DEBATT

Ifølge [statistikk fra Nasjonalbiblioteket](#) ble det i 2023 arrangert totalt 1 858 debatter i bibliotekene. Sammenlignet var det hele 21 292 kulturarrangement. Ser man på publikumstallene, viser statistikken at antallet oppmøte er relativt likt, uavhengig om det er en debatt eller et kulturarrangement – i snitt deltar omtrent 32 personer. Det er bare å kaste seg ut i det! Bli med på en demokratisk dugnad og inviter til debatt på biblioteket.

HVORFOR DEBATT?

Gjør biblioteket ditt relevant og offensivt

Bibliotekets samfunnsoppdrag er å være en uavhengig møteplass for offentlig samtale og debatt. Ingen skal kunne legge føringer på aktiviteter og arrangement ved folkebibliotek. Folkebiblioteket er for alle innbyggere i kommunen, uavhengig av politisk ståsted, religion og sosial bakgrunn. Samtidig viser statistikk fra Nasjonalbiblioteket at bare fem prosent av bibliotekenes arrangementer er samtale- og debattarrangement. Norsk bibliotekforening er som interesseorganisasjon opptatt av hvordan politikk innvirker på bibliotekene og hvordan vi skal gjøre bibliotekene til relevante samfunnsaktører lokalt og nasjonalt. Bli med å bidra til en demokratisk dugnad ved å invitere til debatt på biblioteket.

Skaper møter mellom mennesker

Debatter der folk møtes ansikt til ansikt for å diskutere og lytte til hverandre er en annen form for samtale enn debatter som foregår i digitale medier. Et offentlig rom hvor mennesker møtes krever noe annet av oss, vi inngår i et fellesskap med fremmede og det finnes sosiale normer for hvordan man oppfører seg. En god lokal offentlighet kan være et viktig korrektiv til en digital debattkultur. Forskning viser at gode offentlige rom skaper bedre samfunn gjennom mer tillit til både naboer og storsamfunnet. Bibliotekene som møteplass og arena for samtale og debatt, kan fylle nettopp en slik rolle som den lokale offentligheten trenger.

La flere stemmer blir hørt

Sterke pressgrupper har lettere gjennomslag for sine saker i offentligheten.

[Ytringsfrihetskommisjonen](#) kom fram til at bare ti prosent av befolkningen deltar i offentlige debatter om politikk og samfunnsliv. De fleste av oss kommer til kort når det gjelder å komme til orde i et offentlig ordskifte. Språk, kulturforskjeller og teknologi skaper hindringer. Alle politikerne, nasjonale og lokale, skal også lytte til dem som er mindre taleføre. Til de som ikke har en stor pressgruppe bak seg eller ikke kan få frem sin sak

gjennom et kommunikasjonsbyrå eller en advokat. Bibliotekene spiller her en viktig rolle når det gjelder å la andre stemmer slippe til. Hvem trenger å bli hørt i ditt lokalmiljø?

Engasjert debatt på Gamle Deichman

Kontakt med politikere

Du kan invitere lokale politikere til debatt på biblioteket i forbindelse med valg eller kommunalt budsjettarbeid. I forbindelse med valg er politikere ivrige etter å få komme til orde. Dette er også en gylden anledning til å ta kontakt med lokale politikere og få dem i tale. Nå kan du vise fram biblioteket og bibliotekets mange oppgaver. Politikere trenger kunnskap og gode argumenter for saker, og

bibliotek er en slik sak. Ferske lokalpolitikere trenger innspill og saker å profilere seg på. Og om et år eller to er de nye politikerne mer erfarne, og utmerkede venner å ha på laget! Har du først hatt kontakt med politikere er det lettere å følge opp i etterkant.

ET GODT DEBATTKLIMA

En politisk debatt trenger ikke å være en boksering hvor man er opptatt av å slå hardest. En demokratisk samtale handler ikke om at vi er enige, men at vi skal lytte til hverandre, få fram hverandres synspunkter, få utvidet vårt eget perspektiv og kanskje endre egne meninger. Bibliotekets rolle bør være å organisere en åpen og opplyst samtale hvor motmeninger møtes. Skal den offentlige samtalen være åpen og opplyst, må den ha både deltakere og lyttere.

TRYGGE YTRINGSROM

Bibliotek arbeider for ytrings- og meningsfrihet. På biblioteket skal alle kunne møtes på like fot og biblioteket og ansatte har stor tillit i befolkningen. Dette er verdier det bør hegnes om.

Å trygge ytringer i forbindelse med debatter handler om å ha regler for debatten som alle er kjent med og som håndheves. Alle må møtes med likeverd og respekt. For å finne de best gjennomtenkte løsningene på problemer, må alle inkluderes i debatten. Det får vi kun til ved å skape trygge og brede ytringsrom hvor alle kan få anledning til å slippe til og å bli hørt.

Trygge ytringsrom er mer enn debatt i bibliotek. Behov for et trygt sted og følelse av tilhørighet er viktig for alle. Biblioteket kan legge aktivt til rette for gode møteplasser som går på tvers av grupper og kulturer, også utenom debattene. Hvordan er de fysiske lokalene, legger de til rette for trygge samtaler? Hvordan skjer programmeringen i biblioteket og hvem får komme «til orde» på kulturarrangement?

Biblioteklovens formålsparagraf sier at biblioteket skal være en uavhengige møteplasser og en arenaer for offentlig samtale og debatt. Dermed er bibliotekene også uavhengige av politikere og styresmakter.

UTFORDRINGER

Bibliotekets uavhengighet

Mange biblioteksjefer synes det å være en debattarena kan være problematisk. Man er redd for å gjøre feil, og redaktørrollen tar for mye tid og ressurser. Bibliotek og kommuner er svært ulike og har ulike kulturer når det gjelder hva man opplever som tillatt og hva som ikke er tillat å ta opp i debatter. Mange lokalpolitikere er ikke kjent med at biblioteket er uavhengig og ikke skal underlegges ytre påvirkning. Du kan vise til lovverket og at bibliotekets uavhengighet «*betyr at biblioteksjefen skal stå fritt til å planlegge aktiviteter ved et folkebibliotek*» som daværende kulturminister Thorhild Widvey sa i forbindelse med ny folkebiblioteklov i 2014.

Kommuneloven

Kommuneloven sier at kommunen skal yte tjenester og drive samfunnsutvikling til det beste for innbyggerne. Kommunen skal informere om hva de driver med, og legge til rette for at folk finner fram slik informasjon. Saker som behandles av politikere skal være forsvarlig utredet av kommuneansatte (kommunedirektørens ansvar). Som biblioteksjef er dette et godt argument for å invitere politikere til politiske debatter i biblioteket.

Debatt på Deichman Grünerløkka 2023

Hvem skal slippe til?

Med ujevne mellomrom dukker det opp kontroversielle grupper som ønsker å bruke biblioteket til arrangement. Hvilke retningslinjer gjelder da? Organisasjoner som er lovlig i Norge kan låne eller leie møterom i biblioteket til arrangement. Sivilombudsmannen konkluderte med at Kristiansand folkebibliotek ikke kunne nekte SIAN bruk av biblioteket på bakgrunn av at SIANs arrangement ikke samsvarte med verdiene til kommunen og biblioteket. Sivilombudsmannen sa også at debatter burde ha balanserte synspunkter. Bibliotekene kan dermed kreve at det finnes en motstemme og en nøytral møteleder når man låner eller leier ut til åpne debatter på biblioteket.

Det går også et skille mellom åpne og lukkede arrangement. Lån og utleie til private lukkede arrangement i regi av kontroversielle grupper, kan i utgangspunktet ikke stoppes fordi man er uenig i organisasjonens formål. Ved åpne arrangement har biblioteket redaktøransvar og kan sette krav om motstemmer og nøytral moderator. Åpne arrangement kan også stoppes hvis man mener at tryggheten til de ansatte og besøkende i biblioteket er i fare. Det bør også vurderes om arrangementet legger hindringer i veien for den vanlige driften til biblioteket.

Bibliotek som valglokale

Flere bibliotek er også stemmelokale når det valg. Det er forbudt å drive valgagitasjon i samme rom som stemmegivning foregår. Forbudet knytter seg opp til aktive handlinger rettet mot velgerne i stemmesituasjonen, altså valgkamp eller lignende i selve stemmelokalet når stemme kan avgis.

Det er ikke i strid med regelverket å ha politiske debatter i et annet lokale (rom/sal) i biblioteket. Det er heller ikke mot regelverket å ha debatter eller lignende i biblioteket når stemmelokalet er stengt, altså når det ikke er mulig å stemme. Er du i tvil, kan du kontakte det kommunale valgstyret. Valgstyret er ansvarlig for gjennomføringen av valget og for at valget blir gjennomført på en korrekt måte.

Hva er suksesskriterier?

Det er alltid fint å være en del av noe vellykket. Er du redd for at debatten din skal bli en flopp? Utfordre deg selv og lag suksesskriterier som ikke bare dreier seg om publikumstall. Suksesskriterier kan være:

- Viktig tema ble tatt opp
- Ble kjent med lokalpolitikere
- Ny samarbeidspartner
- Godt gjennomført program
- Fikk erfaring om samarbeid, som ordstyrer, som arrangør

Samtale Norsk Litteraturfestival 2022

Hvordan få til balanse?

Inviterer man til debatt i forbindelse med valg, bør man invitere de politiske partiene som sitter i kommunestyret eller de partier som stiller til valg og be om en lokal representant kan stille. I valgkampen er alle politikere opptatt av å få ut sitt budskap, og vil være interessert i å delta. Invitasjonen kan fokusere på bibliotekets samfunnsoppdrag, ønske om en demokratisk samtale og at politikerne har et særlig ansvar for å lytte til hele befolkningen, og til alle ulike tema som opptar innbyggerne. NB! Politikere stiller også gratis.

Inviterer man til debatt om en spesifikk sak eller tema bør man vurdere hvem man skal invitere for å få fram ulike synspunkter. Tenk variasjon i deltakere. Man kan også oppnå balanse gjennom å invitere til flere debatter for å belyse temaet fra nettopp flere vinkler. Debatter og samtaler fungerer godt med maks 3-4 i panelet. Ordstyrer for debatten bør være nøytral i den forstand at ordstyrer ikke favoriserer en side av saken, men opptrer saklig og objektiv. Ordstyrer bør si innledningsvis at det skal være en nøytral og likeverdig balanse og at folk må si ifra om de mener dette ikke innfris.

Klager?

Om noen klager på programmet eller debatten, må man følge dette opp og vurdere om noe kan gjøres for at dette ikke skjer igjen, endre rutiner eller ganske enkelt lære av feil.

SAMARBEIDSPARTNERE ELLER IKKE

Samarbeid gir muligheter og begrensinger. En politisk debatt kan være en anledning til å få nye samarbeidspartnere og allierte. Er det noen du tenker trenger å bli kjent med biblioteket? Biblioteket er attraktiv som arena for mulige samarbeidspartnere. Biblioteket

Spørsmål fra publikum?

har egnet lokale og når ut til befolkningen, samt skiller seg ut ved å ha en enda lavere dørterskel enn mange andre lokaliteter i kommunen. Selv med en samarbeids-partner har du som biblioteksjef ansvar.

- Lokal media/lokalavisa. Flere bibliotek har eller har hatt samarbeid med lokalavisa om debatter på biblioteket. Lokalavisa kan promotere debatten, og ha redaksjonelt stoff om tema i forkant og etterkant. Redaktør og journalist har ofte erfaring med å være debattleder og vant til å stille kritiske spørsmål.
- Lokale frivillige organisasjoner som Røde Kors / Seniornett / Sanitetskvinnene / Naturvernforbundet osv. Da må man bli enige om hvilket tema som kan være aktuell for alle parter og hvem man skal invitere til debatten.

Som selvstendig arrangør eier du arrangementet helt selv og trenger ikke kompromisse med noen.

ORDSTYRER

Det trenger ikke være deg selv eller andre ansatte på biblioteket. Kan du alliere deg med lokal media? Eventuelt en freelance journalist? Eller pensjonert journalist? Det kan være moro å være ordstyrer selv. Få hjelp og innspill fra kollegaer (eller bruk familie og venner) til å formulere spørsmål. Det er faktisk helt greit at du ikke er Fredrik Solvang.

PLANLEGGING

- Velg tema
- Lag tittel på debatten
- Kort ingress som sier litt mer om temaet – skal brukes til å kontakte debattdeltakere og i reklame for debatten
- Kort innledning på tema og problemstilling – invitere ekstern som innleder om tema?
- Lag spørsmål som stilles deltakerne i debatten
- Bestem ordstyrer
- Tidspunkt og varighet for debatten

Debatt med lokalpolitikere på Deichman Grünerløkka

INVITASJON

Inviter til åpent debattmøte for innbyggerne. Bestem på forhånd om det skal være rom for spørsmål fra salen eller ikke. Det kan være fint å informere om det på forhånd, så folk er forberedt på det ene eller det andre. Du kan gjøre som Kongsberg bibliotek, som har åpnet for at befolkningen kan sende inn spørsmål på e-post i forkant.

Spre informasjon om arrangementet gjennom de kanaler hvor du vanligvis informerer. Om lokalavisa ikke er samarbeidspartner, kan de likevel skrive redaksjonelt om debatten og «sponse» debatten med gratis annonse? Bruk tittel på arrangementet og ingressen som er utarbeidet i invitasjonen slik at det kommer fram hva man ønsker å diskutere.

Flere bibliotek har erfaring med slike debatter. Noen bibliotek gir i forkant beskjed til kommunedirektøren om hva som er tema for en debatt.

Eksempel på invitasjon til politiker:

Kjære lokalpolitiker

I forbindelse med høstens valg/kommunebudsjettet/tilgang til kvalifisert arbeidskraft inviterer biblioteket til demokratisk samtale om Røddingen som attraktivt og bærekraftig lokalsamfunn.

Lov om folkebiblioteket sier at biblioteket skal være en uavhengig møteplass og arena for offentlig samtale og debatt. Derfor vil biblioteket i samarbeid med Røddingen Næringspark/Røddingen museum/Røddingen Røde Kors invitere til åpent møte og en demokratisk samtale med de politiske partiene (og ulike fagpersoner?).

Tittel: Hva trenger Røddingen?

Ingress: Hvorfor er det bra å bo i Røddingen? Hvordan skal vi få ungdommen til å bli? Hvordan kan næringslivet tiltrekke seg kompetente arbeidstakere? Hva er viktig for «*det gode liv*» og hva har vi å tilby?

Ole Olsen fra høgskolen vil innlede om lokalsamfunnets muligheter, deretter overtar biblioteksjefen rollen som ordstyrer og får i gang samtalen. Vi vil legge vekt på å få til en god dialog, respekt for andre og andres meninger, få fram ulike synspunkter og lytte til hverandre. Vi legger også opp til spørsmål fra innbyggerne siste 20 minutter av debatten.

Tidspunkt:

Sted: Biblioteket

Vi håper du har mulighet til å stille og trenger tilbakemelding innen dato ?.

Kulturytring Drammen 2021

MANGE MULIGE TEMA TIL DEBATT

Bruk av biblioteket

Som ansatt på biblioteket har du ansvar for å orientere politikerne om saker som angår biblioteket. Det betyr at du kan velge tema som omhandler bruk av ditt lokale bibliotek. Kan en vanlig bibliotekbruker si noe om verdien av biblioteket sammen med flere politiske parti?

Hva er viktig i lokalsamfunnet?

Lokalsamfunnet er viktig for oss som bor der. Hvordan innbyggere trives handler om mer enn jobb og skole. I lokalsamfunnet lever vi livene våre. Både politikere og innbyggere er opptatt av å skape et godt lokalsamfunn. Gode tilbud av tjenester fra kommunen, fellesskapsfølelse, trygg oppvekst og så videre. Hvor viktig er aktiv deltakelse? Hvordan få

til et godt lokalsamfunn for alle? Hvordan bidrar det offentlige rom til sosial inkludering og sosial bærekraft?

Hvordan bidra til miljø og bærekraftarbeidet?

Ifølge regjeringens *Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging* skal FNs bærekraftsmål legges til grunn for samfunns- og arealutvikling. Hva skjer i din kommune? Hvilke konkrete planer har de ulike partiene for kommunen? Tenker de at biblioteket kan bidra?

- Bibliotekets tilbud og tjenester er basert på deling og gjenbruk.
- Biblioteket bidrar til å motvirke sosiale forskjeller gjennom likeverdig tilgang til informasjon, kunnskap, litteratur og åpen forskning.

Beredskap i kommunen?

Regjeringen har lagt fram en Beredskapsmelding. Hvordan står det til å vår kommune? Hvem sitter i kommunenes beredskapsråd? Hvordan er befolkningen forberedt? Hva er bibliotekets rolle innenfor kommunal beredskap?

Hvorfor skolebibliotek?

Forskning har vist at systematisk bruk av skolebibliotek i opplæringen har positiv innvirkning på elevenes læring og leseferdigheter. Likevel prioriteres skolebiblioteket ofte ned i kommunene. Alle elever fortjener et godt skolebibliotek uansett hvor man vokser opp. Hvorfor er det ikke sånn? Vi spør politikerne.

Lokale tema

Ungdomsarbeid i kommunen – biblioteket som arena?

Kommunal kulturpolitikk – hvor ble den av?

Kommuneplaner – samskaping med innbyggerne?

Hytteutbygging – på bekostning av hva?

Ja, hva er mer punk enn biblioteket?

OG HVA MED UNGDOMMEN?

Både biblioteket og politikerne vil nå ungdommen. Hvordan kan ungdommen komme til orde og si sin mening om politikk? Lokale ungdommer er kanskje ikke så interessert i delta i en paneldebatt med politikere? Hvordan skal ungdom likevel kunne bidra?

- Invitere 1. gangselgere til å delta med spørsmål på temaet som er valgt
- Eget arrangement: Ungdom spør – politikerne svarer
- Inviter ordfører kandidater til bordtennis med ungdomsklubben
- Samarbeid med ungdomsorganisasjoner?

ULIKE EKSEMPLER:

Løten folkebibliotek har ordførertreff kl. 17.00 – 19.00. I mars var det fokus på ungdom.

– Vi håper barn og ungdom som vil komme med innspill, spørsmål eller bli kjent med oss kommer innom biblioteket disse timene, sier ordføreren. Hun serverer Løtenboller og saft til de som kommer innom for en prat. Målet er å gjøre seg så tilgjengelige som mulig for innspill fra barn og unge. Dette er en uformell arena.

ANSVAR FOR UNIVERSELL UTFORMING

Legg til rette for en barrierefri deltakelse på debatten. Det gjelder atkomstmuligheter, tilgjengelighet inne i bygningen, teknisk utstyr, tolk, utforming av invitasjon osv. Barrierene sitter ofte inne i hodene våre.

Gode tips og råd om universell utforming finner du her:

<https://www.ks.no/contentassets/b3b7ed461beb434f8615c0c92a5a1f1e/UUhefteBibliotekNy.pdf>

På engelsk: <https://www.ks.no/contentassets/973cad94316a4480ae86129859d0b71d/24009-UU-hefte-Bibliotek-ENG-WEB.pdf>

[Universelt utformet møte/konferanse | Bufdir.](#)

Barrierefri fritid – Tips til arrangør:

<https://static1.squarespace.com/static/62c921f0ac2ee66ef2183705/t/62f9287487a35d7a1feddc16/1660495988904/Tips+til+arrang%C3%B8r.pdf>

Tilgjengelige arrangementer:

<https://usercontent.one/wp/nhf.no/wp-content/uploads/2022/06/Tilgjengelige-arrangementer-En-veileder-for-deg-som-skaper-moteplasser-i-lokalsamfunnet.pdf?media=1647422183>.

FLERE TIPS

[Hvordan får vi til en god debatt i biblioteket?](#)

[Debattkokebok](#)

[Norsk bibliotekforenings Organisasjonshåndbok 2024-2026.](#)